

Besedo ima KD Zgodovinski »Dan emigrantov«

»Bodite ponosni na lastno podobo, po-
kažite, kar ste in kar hočete biti!« Tako
navodilo je v beneškem narečju dal zadnjo
nedeljo videmski nadškof msgr. Battisti na-
šim Benečanom, ki so do zadnjega kotička
napolnili gledališče Ristori v Čedadu ob
tradicionalnem »Dnevu emigrantov«. Če po-
leg tega pomislimo, da se je nadškof tudi
opravičil, oziroma javno prosil odpuščanja
za krivice, ki jih je v narodnem pogledu
v preteklosti bila zagrešila »videmska Cer-
kev« proti Benečanom in sploh vsem Slo-
vencem v svoji nadškofiji, lahko rečemo,
da smo zadovoljni, saj smo prejeli — sicer
po mnogih letih — zadoščenje z najvišjega
mesta cerkvene hierarhije.

Največje zadoščenje pa so predvsem pre-
jeli naši »Martini Čedermaci«, se pravi be-
neškoslovenski duhovniki, ki so za fašizma
in dolga desetletja po njegovem padcu bili
zaradi svoje neomane zvestobe ljudstvu
predmet najrazličnejših sramotilnih in pod-
lih napadov, žalitev, ponižanj, podtikanj in
šikan, ki so čestokrat prihajali tudi od nad-
škofijske kurije in njenega vrha.

Zadovoljno pa je lahko tudi vse bene-
škoslovensko ljudstvo, z Režijo in Kanalsko
dolino vred, ki odslej lahko računa na ra-
zumevanje in podporo tudi uradne Cerkve
v svojem boju za priznanje narodnih pra-
vic, ki so neločljivo povezane z gospodar-
skimi in socialnimi.

Videmska Cerkve je torej v nedeljo po-
novno in zelo jasno spregovorila. Žal nam
je, da njene besede niso neposredno sli-
šali tudi mnogi tistih, ki imajo možnost,
da poskrbijo za dejanski preobrat v Bene-
ški Sloveniji, Režiji in Kanalski dolini, in
sicer tako, da se tamkajšnjemu ljudstvu
končno priznajo nacionalne pravice in njih-
ovo izvajanje v vsakdanjem življenju. Be-
sede msgr. Battistija veljajo tudi in pred-
vsem prvakom videmske in deželne Krščan-
ske demokracije, politične stranke, za ka-
tero je na vseh dosedanjih volitvah vsemu
navkljub glasovala večina Benečanov. Ta
stranka mora prva korenito spremeniti do-
ločena stališča ter jih uskladiti z avtentič-
nim krščanstvom, kajti v nasprotnem pri-
meru mora odpraviti pridevnik »krščan-
ska«. Danes v pogledu narodnih pravic Slo-
vencev v videmski pokrajini ni več mož-
no nobeno slepomišljenje, ni več možna niti
pasivnost, temveč je potreben pogum, da
se priznajo krivice in napake ter da se s
konkretnimi ukrepi naredi konec sedanje-
mu stanju in se odpre nova stran zgodovine.
Bo videmska in deželna Krščanska de-
mokracija zmogla takšnega poguma? To je
vprašanje, ki smo si ga postavljali, ko smo
poslušali plemenita izvajanja msgr. Battis-
tija. In na to vprašanje danes žal ne mo-
remo odgovoriti pritrdilno.

»Sem tu, da prosim odpuščanja«

Mislamo, da se ne motimo, če napiše-
mo, da gotovo pojde letošnji »Dan emigran-
ta«, ki so ga priredila Kulturna društva in
Zveza izseljencev iz Benečije v nedeljo, 9.
t.m., v Čedadu, v zgodovino Beneške Slove-
nije in slovensko zgodovino nasploh. Tudi
letošnje osrednje beneškoslovenske prire-
ditve se je udeležilo veliko ljudi iz vseh
vasi pod Kolovratom in Matajurjem in iz
vseh beneškoslovenskih dolin. Ta priredit-
ev je sicer v prvi vrsti priložnost za sre-
čanje naših izseljencev, ki prihajajo na o-
bisk v domače kraje za božične in novo-
letne praznike, a pomeni hkrati resno opo-
zorilo na rakovo rano naše Benečije, na
izseljevanje.

Spored »Dneva emigranta« je obsegal
nastop ansambla »Lojzeta Hledeta« iz Šte-
verjana, nastop otrok iz raznih vasi Bene-
čije, ki so recitali tri Kosovelove pesmi,
ter uprizoritev nove drame Izidorja Preda-
na »Emigrant«, ki so jo z uspehom izvedli
člani Beneškega gledališča.

»Dneva emigranta« pa se je letos prvič
udeležil videmski nadškof msgr. Alfredo
Battisti, ki je imel tudi izredno pomemben
govor. V svojih izjavah je namreč po-
novno — in tokrat pred nabito polnim gle-
dališčem — potrdil veljavnost dokumenta,
ki ga je bil izdal 25. marca 1976 in ki se
tiče rabe slovenskega jezika pri bogosluž-
ju v vseh slovenskih župnijah videmske
nadškofije, se pravi v Benečiji, Režiji in
Kanalski dolini. V svojem govoru je msgr.
Battisti najprej ugotovil, da se v Čedadu
srečujeta furlanska in slovenska kultura,
nato pa je omenil izseljevanje, ki ga je o-
značil za izzivanje proti pravičnosti. Tej
boleči rani — je nadaljeval nadškof — pa
se je lani pridružil še strahotni potres, ki je
prizadejal toliko škode tudi Benečiji. V
tej zvezi je msgr. Battisti pozval oblasti, naj
izdajo dober zakon, da bo lahko ljudstvo
obnovilo svoje razdejane domove, vasi in
svetišča.

Daljši del svojega govora pa je videmski
nadškof posvetil narodnostnim vpraša-
njem v svoji škofiji. Pri tem je g. nadškof
najprej omenil svoj odlok z dne 25. marca
lani in poudaril, da je raba materinega je-
zika pri bogoslužju nekaj naravnega in v
popolnem skladu s krščanskim naukom.
»Vsak čas, vsako ljudstvo, vsaka miselnost
— je dejal msgr. Battisti — mora najti svoj
izraz v krščanskem oznanilu in Cerkve je
poklicana, da se vključi in se utelesi v kul-
turah posameznih narodov.« »Zato, sloven-
ski bratje, ljubite svojo zemljo, svoje vasi,
obnovite svoje domove in tudi svoje poru-

šene in razdejane cerkve, obnovite razce-
frano ali načeto tkivo vašega okolja.« »In
če je morda kdaj videmska Cerkve v pre-
teklosti ravnala na način, ki se je zdel ma-
lo razumevajoč za vašo skupnost, za vaše
pravice — je dobredno dejal videmski nad-
škof — če se je kak kristjan čutil razdvo-
jenega v svoji notranjosti, ker je moral iz-
birati med zvestobo cerkveni disciplini in
med obrambo pravic skupnosti, kateri je
pripadal, jaz sem tu, da prosim za odpu-
ščanje in da vam ponovno izrazim vso svo-
jo solidarnost.«

Msgr. Battisti je svoj plemeniti govor
sklenil z naslednjimi stavki v lepem bene-
ško-slovenskem narečju: »Globoko čujem v
mojem sarku vaše tarpljenje. Muorta iti od
duoma, kjer vaše doline so preveč uboge.
Ljubita, živita sarčno vašo kulturo in vaše
navade takuo lepe in vriedne. Obdaržita
vašo posebno podobo in bodite ponosni na-
njo. In pokazajta usjem, kar sta in kar čete
biti; takuo bota čutil blizu vaše drage ži-
ve in martve in vaša zgodovina na bo ni-
koli umarla.« (Globoko čutim v svojem sr-
cu vaše trpljenje. Morate od doma, ker so
vaše doline preveč revne. Srčno ljubite in
podoživljajte svojo kulturo in svoje navade,
ki so tako lepe in vredne spoštovanja. O-
hranite svojo lastno podobo in bodite nanjo
ponosni. In pokazite vsem, kar ste in kar
hočete biti; s tem boste čutili blizu sebe
svoje drage žive in mrtve in vaša zgodo-
vina ne bo nikoli umrla).

V imenu prirediteljev je pred nadško-
fom spregovoril prof. Viljem Černo, ki je
med drugim takole dejal:

»Že več let se zbiramo na tradicional-
nem »Dnevu emigranta«, da javno izpriča-
mo svojo narodno individualnost in enot-
nost življenjske zavesti, da izpolnimo po-
slanstvo mostu, zblíževanja med kulturami,
da izpovemo vero in bojevitost do našega
obstoja, svobodnega razvoja in izboljšanja
življenjskih razmer naših ljudi, da uresni-
čimo zmago idealov svobode in demokra-
cije ter pravice postati enakopravni držav-
ljani na vseh področjih, da izterjamo glo-
balno rešitev naših problemov, da prene-
hamo nositi križ izseljenstva, da dosežemo
najširšo možno zaščito slovenskih ljudi v
videmski provinci v duhu ustave in osim-
skih sporazumov, da odgovorimo enkrat za
vselej tistim, ki zmanjšujejo vrednost na-
šega kulturnega napredka in ki želijo od-
tujiti brate bratom, da Beneška Slovenija
živi in hrani tvorno moč in voljo biti slo-
venska, kateri pristojne oblasti morajo za-

(Dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 16. januarja, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Vera in naš čas; 10.00 Praznična matineja; 10.30 Nedeljski sestanek; 11.00 Kratka poročila; 11.05 »V Telebaniji«. Otroška radijska igra, napisal Franjo Kumer. Tretji in zadnji del; 11.5 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 13.15 Slovenske ljudske pesmi; 13.35 Klasično, a ne prereno; 14.00 Kratka poročila; 14.05 Rock-opera: Kaj in Abel; 14.35 Lahka gasba; 15.00 Šport in glasba; 19.00 Poročila.

: : PONEDELEK, 17. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Obletnica tedna; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Poslušali boste; 11.30 Poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 16.00 Janez Krstnik Novak: »Figaro«, glasba za komedijo Ta veseli dan ali Matiček se ženi; 16.20 Melodije; 17.00 Poročila; 17.05 Koncert Komornega orkestra »F. Busoni« iz Trsta; 18.00 Poročila; 18.05 Čas in družba; 18.20 Glasbena panorama; 19.00 Poročila.

: : TOREK, 18. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Nekoč je bilo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Liki iz naše preteklosti; 10.40 Prosta pot med notami; 11.30 Poročila; 11.35 Ljudsko izročilo; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 15.45 Melodije; 16.30 Za najmlajše; 17.00 Poročila; 17.05 Koncert Komornega orkestra »Ferruccio Busoni« iz Trsta, II. del; 18.00 Poročila; 18.05 Pravo- rečje; 18.15 Slovenski zbori; 18.30 Glasbena panorama; 19.00 Poročila.

: : SREDA, 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Dogodki iz naše zgodovine; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti; 10.50 Glasbena šahovnica; 11.30 Poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 15.45 Melodije; 16.30 Za najmlajše; 17.00 Poročila; 17.05 Koncert Münchenskega noneta; 17.35 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Nicolò Tommaseo; 18.25 »Cecilijanka 78«; 19.00 Poročila.

: : ČETRTEK, 20. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Nekoč je bilo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Pogovori o slovenščini; 10.40 Popevke; 11.30 Poročila; 11.35 Naš posnetek; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 15.45 Melodije; 16.30 Za najmlajše; 17.00 Poročila; 17.05 Koncert Münchenskega noneta; 17.35 Glasbena panorama; 18.00 Poročila; 18.05 Nicolò Tommaseo; 18.25 »Cecilijanka 78«; 19.00 Poročila.

: : PETEK, 21. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Slovenske žene; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Včerajšnji poklici (Lelja Rehar); 11.00 Glasbena šahovnica; 11.30 Poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 15.45 Melodije; 16.30 Za najmlajše; 17.00 Poročila; 17.05 Piero Pezzè: Dvanajst kratkih skladb za klavir; 17.30 Lahka glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 18.25 Glasbena panorama; 19.00 Poročila.

: : SOBOTA, 22. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Pojdimmo se glasbo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Družina v sodobni družbi; 10.50 Lahka glasba; 11.30 Poročila; 11.35 Pratika; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Z glasbo po svetu; 14.30 Mladina; 14.40 Glasba; 15.30 Poročila; 15.45 Poslušajmo spet; 17.00 Poročila; 17.05 Izbirajte v diskoteki; 18.00 Poročila; 18.05 »Vagabund Martin«, radijski prizor, napisal Giuseppe Radole, prevedel Aleksander Mužina; 18.20 Glasbena panorama; 19.00 Poročila.

Zgodovinski »Dan emigranta«

(nadaljevanje s 1. strani)

gotoviti polno uresničenje manjšinskih pravic!

Nismo več v senci! — V strahotnih trenutkih 6. maja in 11. in 15. septembra, ko so potresi rudo razdejali Furlanijo, Benečijo, Režijo in Kanalsko dolino, smo s skupnimi močmi priskočili na pomoč prizadetim bratom. Nismo bili pozabljeni in mi sami ne bomo pozabili solidarnostnih akcij in bratske pomoči, ki so blažile že ranjeno telo in narodno tkivo od dolgoletnega izselejevanja in raznarodovanja. Potres nas je pobratil, zaradi tega se nam ni zlomilo upanje v bodočnost. Od povsod smo dobili pomoči, a posebno nam je pomagala Slovenija in Slovenci v Italiji, ki so srčno priskočili na pomoč vsem beneškim rojakom, že dovolj tepenim od zgodovine, da bi omilili stisko in razvili življenje.

Po osimskem sporazumu se tudi pri nas odpirajo perspektive skupnega iskanja družbenih, kulturnih in duhovnih vrednot ter

SREČEN, DA BO UMRL DOMA

Nekdanji britanski zunanji minister in pozneje ministrski predsednik Anthony Eden, ki je star 79 let, je hudo bolan. Bil je z ženo na božičnih počitnicah na Floridi, odkoder so ga na nujno prošnjo njegove družine z britanskim vojaškim letalom pripeljali domov v Anglijo, ker je civilna letališča prav takrat ohromila stavka. Anthony Eden, ki je igral precejšnjo vlogo tudi v zgodovini jugoslovanskih narodov in tržaškega vprašanja, je bil svoj čas povzdignjen za lorda in je zdaj bolj znan v Angliji pod imenom lord Avon. Prav pred dvajsetimi leti je odstopil iz zdravstvenih vzrokov kot ministrski predsednik. Funkcijo ministrskega predsednika konservativne vlade je opravljal od aprila 1955 do januarja 1957. V tisti čas je padla takoimenovana sueška kriza, pri kateri je igral eno glavnih vlog. Leta 1957 se je moral podvreči tudi hudi operaciji na želcu. Sam je izrazil željo, naj ga prepeljejo domov v Anglijo, češ da bi rad doma umrl, in zadnje zdravniško poročilo pravi, da je »zelo srečen, da je spet doma«.

skupno prizadevanje za večjo ustvarjalnost in bratstvo, se izraža iskanje novih oblik gospodarskega sodelovanja pri odprti meji. To dejstvo bo moralo zaživeti kot vzorec skupne pripravljenosti za nadaljnje izboljšanje vsestranskega prijateljstva in sodelovanja na tem ozemlju in v Evropi.

Iz potrebe po pravičnosti smo se borili in dosegli pozitiven rezultat pri videmski pokrajini, ki je na zasedanju 9. decembra 1975 skoraj soglasno sklenila, da se skliče študijska konferenca o jezikovnih skupnostih v Furlaniji.

Tudi ti novi elementi govorijo o pričevanju naše identitete in nas bodrijo, da gremo naprej, da vztrajamo v naših prizadevanjih, da odstranimo neenakosti in dosežemo hitrejši napredek.

Nadaljevali bomo torej po poti msgr. Ivana Trinka, ki je hotel biti sin svoje zemlje, branilec pravice in resnice in zvest sožitju med narodi. Mi bomo naprej odkrivali pravo podobo beneških dolin ter zahtevali pravico do obstoja in življenja, pravico do svobodnega uveljavljanja lastne narodnosti in tako ostali zvesti vrednotam svoje zemlje, za medsebojno prijateljstvo in spoštovanje, je zaključil svoj govor profesor Cerno.

—0—

Novice

Vsak dan pobegne iz kakega italijanskega zapora skupina jetnikov, kar gotovo ni samo posledica »slabega stanja italijanskih ječ«, kot trdijo nekateri, ki so iznašli zato še novo »križo«, ampak posledica organizirane akcije s strani takoimenovanih napovcev in »Rdečih brigad«.

Zunanji minister Forlani je obiskal Moskvo. Namen obiska je predvsem zagotoviti nadaljevanje in še izboljšano industrijsko sodelovanje med Italijo in Sovjetsko zvezo, da bi preprečili brezposelnost v italijanski industriji.

V Pekingu se pojavljajo »stenčasi«, ki zahtevajo, naj se vrne na oblast kot ministrski predsednik Teng Hsiao - ping, ki je bil svoj čas odstavljen z istega mesta. Dogajanje na Kitajskem postaja vse bolj nepregledno in degenerira v boj za oblast med skupinami, ki manevrirajo množice preko svojih agentov.

V marcu deželni kongres Ssk

V soboto, 8. januarja, se je v Jamljah sestalo deželno tajništvo Slovenske skupnosti in obravnavalo poleg tekočih problemov še deželni urbanistični načrt, odnose z drugimi narodnimi manjšinami ter pravo na sklicanje deželnega strankinega kongresa.

V zvezi z osnutkom deželnega urbanističnega načrta deželno tajništvo Slovenske skupnosti ugotavlja, da je bil izdelan brez predhodnega posvetovanja z dejavniki slovenske manjšine in krajevnimi ustanovami, ki so doslej imele največ pristojnosti na tem področju. Predlagani deželni urbanistični načrt tudi znatno omejuje pristojnosti občin kot osnovnih upravnih enot, ki najbolje poznajo potrebe krajevnega prebivalstva. V zvezi s tem bo SSK izdelala pose-

ben dokument o dobrih in slabih strani deželnega osnutka urbanističnega načrta.

Odnosi z drugimi manjšinami v državi se razvijajo pozitivno, zato jih bo treba še utrditi s stiki za izpeljavo konkretnih pobud, posebno še v zvezi z napovedanimi volitvami v evropski parlament.

V okviru priprav na kongres bo v začetku februarja zasedal deželni svet, sestavljen iz članov obeh pokrajinskih svetov v Trstu in Gorici. Sklenjeno je bilo namreč, da je potrebno sklicati deželni kongres še pred potekom dveletnega mandata in to iz več važnih razlogov, posebno še glede na novi položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji po osimskem sporazumu. Datum kongresa je bil določen za soboto, 12. marca 1977.

Naročajte in berite slovenski tisk!

Zdaj v začetku novega leta je priložnost, da opozorimo našo javnost in posebno mladino na važnost branja slovenskega tiska, t.j. slovenskih listov in revij. Mnogokrat je slišati pritožbe, da danes ljudje malo, premalo berejo, in to velja zlasti za mladino.

Res je, da mladina nikoli ni veliko brala dnevnih časopisov, vendarle pa naj bi se naročil vsak mladi človek vsaj na en slovenski tednik ali mesečnik, po možnosti pa na oba, saj se tedniki bistveno ločijo od mesečnikov. Prvi dajejo več važnosti političnemu in socialnemu dogajanju, drugi pa literaturi in kulturnemu ali strokovnemu dogajanju, zato se dopolnjujejo, ne pa nadomeščajo. Morda je kdo bolj nagnjen h kulturi in ga politično življenje ne zanima bogve kaj, toda zavedati se mora, da je dejansko VSE življenje politika, tudi kulturno življenje je odvisno od politike, ta spet od gospodarstva, kot je gospodarstvo od politike, in da kultura ne more živeti brez gospodarstva. Zato bi se moral človek, posebno tisti, ki hoče biti dobro informiran in hoče veljati za izobraženega, truditi, da doume in spozna medsebojno povezanost vseh panog javnega delovanja in vseh področij življenja in se ne omejevat na eno samo področje ali se celo popolnoma osamiti od dogajanja, s tem da nič ne bere.

Ker smo Slovenci, je važno brati predvsem slovenski tisk. Kot pa človek potrebuje tisk, da se informira in izobražuje, tako tisk potrebuje ljudi, potrebuje bralce. Brez podpore javnosti ne more noben tisk živeti in še tem manj slovenski tisk, ki se ne more zanašati na visoke naklade in na javno pomoč. Kdor le more, naj dobro začne novo leto s tem, da se naroči na kak slovenski zamejski list in ga redno plačuje. S tem

bo že nekaj storil za ohranitev našega tiska in tudi za našo narodno skupnost. Kaj pomaga namreč govoriti o naši narodni skupnosti in o slovenstvu, o bodočnosti itd., če pa dotični ničesar ne stori v ta namen.

Starejšim sta list ali revija v razvedrilo in jim delata prijetno družbo, mladim pa odgrinjata zaveso izpred sveta in jih opozarjata na resnične življenjske probleme in kako jih reševati. Kdor obrača tisku hrbet, obrača hrbet življenju in se sam obsodi na osamljenost.

Napravite torej v tem začetku leta 1977 nekaj konkretnega: naročite se na kak slovenski list, naročite se na »Novi list« kot list, ki ni vezan na ideološke sheme in v katerem prihajajo do izraza neodvisno mnenje, idejni pluralizem in poštena informacija. In če morete, tudi dopisujte v ta svoj list, da bo čimbolj zrcalo široke naše javnosti in vedno bolj vsebinsko bogat, pester in informativen.

UKRAJINSKI »NACIONALIST« V UMOLNOLNICI

Londonski »Times« poroča, da je zaprt v umolnolnici v Dnepropetrovsku, kjer je bil zaprt tudi Leonid Pljuš, ukrajinski otroški zdravnik dr. Myolka Plahutnjuk, ki je bil leta 1970 vržen iz službe, leta 1972 pa aretiran pod obtožbo »ukrajinskega nacionalizma« in da je širil »Ukrajinski glasnik«, ki se je v »samizdat« izdajanju zavzemal za človeške in ukrajinske narodne pravice. Razmere v tisti umolnolnici so posebno hude. »Bolnike« zdravijo z mamili neglede na posledice, ki jih ima to za njihovo osebnost, kar je prišlo na dan posebno v zvezi s Pljušem.

—o—

Za novega vrhovnega poveljnika sil varšavskega pakta je bil imenovan po smrti maršala Ivana Jakubovskega, ki je umrl novembra v starosti 64 let, sovjetski general Viktor Kulikov, star 55 let.

26-letna Parižanka Brigitte Oudry se je sama odpravila na plovbo okrog sveta na jadrnici, dolgi 10,5 m. Rekla je, da »bo na dveletnem begu pred družbo, ki ni zanjo«. Nesrečna ljubezen?

Strahopetna politika degolistične Francije

Ves svetovni tisk je pred dnevi poročal, da je policija v Parizu aretirala arabskega terorista Muhammada Daouda Audeha, ki je napravil načrt za pokol izraelskih atletov na olimpiadi v Münchnu leta 1972 in tudi vodil njegovo izvršitev. Terorist je prispel 5. t.m. v Pariz z iraškim potnim listom na lažno ime Jusef Radži Hanna, da bi se z uradno delegacijo palestinske organizacije udeležil pogreba nekega palestinskega terorista Mahmouda Saleha, funkcionarja Palestinske osvobodilne organizacije, ki so ga verjetno izraelski agenti ustrelili na cesti v Parizu. Zahodnonemška policija je bila izdala svoj čas zaporno povelje za Daouda, vendar je bil ta tako predrzen, da si je upal v Evropo, čeprav je vedel, da ga sleduje Interpol. Komaj 24 ur pred aretacijo v Parizu je bil skupaj z delegacijo Palestinskega osvobodilnega gibanja uradno sprejet na francoskem zunanjem ministrstvu, čeprav je to že moralo vedeti, da je v delegaciji tudi teroristični morilec.

Izraelska obveščevalna služba je obvestila zahodnonemško obveščevalno službo o name-ranem teroristovem potovanju v Pariz in nemška protivohunska služba je to sporočila francoski protivohunski službi. Ta je opravila svojo dolžnost in aretirala Muhammada Daouda Audeha v njegovi hotelski sobi, toda francoska vlada se ni hotela zameriti arabskim terorističnim organizacijam in arabskim državam, ki stojijo za njimi, ter ga je dala izpustiti. Pariško sodišče, ki bi ga bilo moralo zaslišati, je sklenilo — na pritisk vlade — da ni mogoče ugotoviti prave identitete aretiranca, ki je zatrjeval, da je ime na potnem listu njegovo pravo ime. Da pa je sodišče s francosko vlado vred čisto točno vedelo, kdo je aretiraneec, je dokaz v tem, da so ga takoj potem, ko so ga izpustili, v največji naglici in z močno policijsko zaščito odpeljali na letališče Orly, odkoder je takoj odletel v Alžirijo.

Morilec izraelskih atletov — njihov premišljen umor sredi olimpiade leta 1972 je bil eno najbolj gnusnih dejanj povojnega časa — zasledujejo poleg zahodnonemške in izraelske tu-

di razne druge policije. Med drugim je bil že obsojen na smrt tudi v Jordaniji zaradi njegovega sodelovanja pri takoiimenovanem »črnem septembru«, t.j. pri poskusu državnega udara palestinskih gverilskih oddelkov v tej arabski državi, ki jim je dala na razpolago svoje ozemlje za operacije proti Izraelu. Francoska vlada je tako pohitela z izpustitvijo zloglasnega terorista, da niti ni dala nemški in izraelski policiji možnosti, da bi identificirali in zasilil Abu Daouda. Baje se je bala kakega masčevalnega nastopa palestinskih gverilcev, poleg tega, da se, kot že rečeno, ni hotela zameriti tistim arabskim državam, ki ščitijo teroriste, jim dajejo denar in potne liste in tudi diplomatsko kritje.

Izraelski zunanji minister Allon je izjavil v parlamentu, da je to »obsodbe vredna kapitulacija pred pritiskom arabskih terorističnih organizacij, dejanje skrajne šibkosti in huda kršitev mednarodnih obveznosti, zgolj zaradi trenutne koristi«. Allon je tudi dejal, da »francoska vlada ni znala prestat elementarne preizkušnje in ni pokazala niti minimalnega poguma, pač pa višek strahopetnosti«. »Vdove in matere v Münchnu umorjenih izraelskih atletov so jokale, ko so zvedele, da je Francija izpustila morilca njihovih mož in sinov.

Tudi v Bonnu in Washingtonu so izrazili obžalovanje nad bojazljivim obnašanjem francoske vlade, kar bo služilo le za podžiganje terorizma, medtem ko bi morale biti sodne oblasti vseh držav nepopustljive pri kaznovanju vseh terorističnih dejanj. Tudi široka evropska javnost ne more razumeti strahopetnosti degolistične vlade v Franciji, saj je prišel degolizem na oblast prav z obljubo, da bo napravil Francijo spet močno in da bo obnovil njeno staro slavo. V resnici jo je le ponižal, zazibal v nestvarne iluzije in jo pripravil do tega, da se za ceno sramote prilizuje arabskim državam, nad katerimi si je nekdanj lastila kolonialno oblast, in celo arabskim terorističnim organizacijam. Ni čudno, da se opozicija v Franciji krepi.

»DISIDENTSKA BOMBA« V MOSKVI? MORDA LE PROVOKACIJA

V torek se je raznesla novica — potem ko so jo potrdile tudi sovjetske oblasti — da je počil v nekem vagonu moskovske podzemeljske železnice na vzhodnem robu mesta peklenški stroj, ki je ubil sedem ljudi, okrog 30 pa jih je bilo hudo ranjenih. Nekaterim ranjenim je eksplodirala odtrgala noge, kot so povedali ljudje, ki so jih videli, ko je vlak kljub eksploziji privozil na postajo Pervomajskaja. Agencija Tasr je javila, kot poročajo zahodne agencije, o eksploziji samo v 6 vrsticah, vendar je to zado-stovalo, da je potrdilo podrobnosti, ki so se zvedele.

Razširile so se tudi vesti, da je počilo v Moskvu še več peklenških strojev, vendar za zdaj niso bile potrjene.

Eksplozijo v vagonu podzemeljske železnice so pripisali »disidentskim krogom«, toda to je neverjetno, prvič zato, ker disidenti — intelektualci tipa Zaharov ali Ginzburg ne nastavljajo bomb, in drugič zato, ker bi bilo to najbolj škodljivo zanje same, saj bi si s tem pokvarili ves moralni ugled. Bolj verjetno je, da gre za provokacijo, storjeno prav zato, da bi vzela ugled disidentom in jih zasovražila v javnosti. Zato je prej iskati krivce eksplozije v najbolj zakrknjenih krogih stalinistične reakcije.

Slovenska skupnost na Tržaškem o aktualnih problemih

V petek, 7. t.m., je zasedal svet Slovenske skupnosti v Trstu in razpravljala o številnih vprašanjih tako v zvezi s politično linijo stranke kot njenim konkretnim delovanjem. V odsotnosti prof. Hareja je sejo vodil podpredsednik Silvester Metlika.

V prvem delu seje je bil govor o splošnem političnem položaju v državi in v naši deželi ter v krajevnih upravah tržaške pokrajine v luči zadnjih dogodkov (napovedani odstop manjšinskega odbora na pokrajini in spremembe v uredništvu tednika Il Meridiano ter stanje v Kraški gorski skupnosti in v nabrežinski občini). Na osnovi poglobljene diskusije in razpoložljivih informacij je svet pooblastil krajevno sekcijo SSK v Nabrežini, da se udeleži informativnega sestanka s PSI in KPI na krajevni ravni o problematičnem stanju občine, in izvršni odbor, da se udeleži morebitnih posvetovalnih sestankov s posameznimi strankami ustavnega loka na pokrajinski ravni v zvezi z globalno problematiko krajevnih uprav.

V drugem delu seje so referenti posameznih strokovnih komisij poročali o njihovem delovanju. Tako so umestili mladinsko komisijo, ki je že izdelala tudi svoj delovni program. Šolska komisija je preučila nekatere tekoča vprašanja in izdelala popravke k deželnemu zakonu za povračilo stroškov slovenskim šolam v zvezi z dvojezičnim poslovanjem, ki ga je rimska vlada zavrnila z zahtevo po ustreznih dopolnilih. Komisija za ženska vprašanja proučuje vprašanje družinskih posvetovalnic v luči zadevnega osnutka deželnega zakona, urbanistična komisija pa skrbno zasleduje delovanje EZIT-a v zvezi z osimskim sporazumom ter proučuje osnutek deželnega urbanističnega načrta.

Razprava v zvezi z družbenimi občili je pokazala, da je splošno stanje in delovanje

slovenske radijske postaje Trst A po reformi še vedno predmet kritik, posebno s strani poslušalcev kakor tudi prizadetega osebja. Posebno poslušalci se pritožujejo, da politične sile, zlasti vsedržavnega značaja, kažejo premalo posluha za njihove upravičene zahteve po podaljšanju oddaj ter njihovo izboljšanje. Njihovo zanimanje je v glavnem osredotočeno na nove namestitve uslužbencev njihovega političnega prepričanja, kar zadeva ožje število oseb, ne pa problemov tisočev poslušavcev.

Zaposlitvena raven v nevarnosti

Številne družine so tudi v naši deželi preživele božične praznike in novo leto v hudi zaskrbljenosti. Številna podjetja grozijo z zaprtjem in odslovitvami. Ustanova za državne sodelujočbe, ki krije dejavnost na področju izkoriščanja rudnikov, delno pa tudi kemijske proizvodnje in takoimenovanega belega kovinarstva, je sklenila prenehati s proizvodnjo v nekaterih obratih. Med temi je tudi rabeljski rudnik svinca, kjer so zaposleni številni Slovenci. Sindikalne organizacije in rudniški svet so se ob podpori deželnih oblasti ukrepu uprle. Izredni vladni poseg je začasno ukrep zamrznil in dodelil ustanovi EGAM poseben prispevek za kritje plač nameščenecv. Predstavniki rudniškega odseka v sami ustanovi EGAM trdijo, da je zaprtje rabeljskega rudnika popolnoma neupravičeno in gospodarsko neutemeljeno. Za prihodnjih pet let je rudniku po mnenju izvedencev zagotovljeno donosno izkoriščanje. Sklep je povzročil veliko presenečenje, saj je le nekaj dni prej minister za državne sodelujočbe na zasedanju v Trstu zagotovil, da v Rablju v zvezi s preosnovo EGAMA ne bo problemov.

Medtem ko je v Trstu položaj v zvezi s preusmeritvijo obrata Vetobel še nejasen, se je

GLASBENA MATICA — TRST

Sezona 1976-77

Peti abonmajski koncert

V sredo, 19. januarja 1977 ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu

SIMFONIČNI KONCERT SLOVENSKE FILHARMONIJE

Dirigent BORIS ŠVARA
Solistka NEVA MERLAK
- klavir

Rezervacije, prodaja vstopnic v pisarni Glasbene matice (Ul. R. Manna 29, tel. 418-605) in eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

Raduj, človek moj!

Stekli so božični prazniki. Vsako leto se težko ločimo od čudovitega božičnega prazničnega vzdušja ljubezni, sprave in miru, tople družinske vzajemnosti, ki zadobi v naši skupnosti še posebno razsežnost. Ob letošnjih hudih preizkušnjah in zaskrbljujoči bodočnosti smo še bolj čutili potrebo po tej oazi miru in zaupanja in vere v prerojenje, ki jo predstavlja Odršenikovo rojstvo. Božič je praznik, ki skupnost združuje in krepi. Gotovo ni Slovenca, ki bi se ne bil čutil v teh dneh povezanega z občestvom vseh bratov in še zlasti s težko prizadetimi brati na potresnem področju in po vsej Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini. Nedelja, 9. januarja, je z zgodovinskim govorom videmskega nadškofa Battistija prinesla vsem najlepše božično darilo.

Tega dne pa so bili Tržičani deležni, kot že vrsto let, prireditve, ki v domači slovesnosti sklepa božično praznovanje. Zveza cerkvenih pevskih zborov je tudi letos priredila v cerkvi Novega svetega Antona s pročeljem na tržaškem kanalu tradicionalni koncert božičnih pesmi. Gre za koncert, ki presega samo umetniško pomembnost, saj gre za eno redkih, če že

ne edino priložnost, ko se čuti skupnost združena. Sladke melodije božičnih napevov utrujejo zavest, kalijo voljo, krepijo solidarnost. Tudi letos je bil koncert v največji tržaški cerkvi dobro obiskan. Mešani zbor je vodila Nada Žerjal - Zaghet. Razveseljivo je bilo videti veliko število novih mlajših moči. Božično misel je podal pesnik Vinko Beličič, za občuteno povezavo je skrbel Livio Valenčič.

Prav je, da se slovenski verniki vsaj enkrat na leto združijo v razširjenem občestvu pri Novem svetem Antonu, v središčni cerkvi, kjer je redna služba božja v slovenskem jeziku od konca vojne sem. Zasluga za njen obstoj gre požrtvovalnim vernikom v mestnem središču, Marijinim družbenicam, v prvi vrsti pa slovenskemu kaplanu in njegovi zavedni vztrajnosti. Dobro je, da se tega spomnimo letos, ko poteka 170-letnica rojstva tržaškega škofa Legata, ki je uvedel v vse tržaške cerkve slovenske pridige. Sprašujemo pa se lahko, če bo prihodnje leto vendarle dozorel čas, ko bodo določeni tabuji odpadli in bomo lahko sklenili božično praznovanje v srcu škofije, v tržaški stolnici pri sv. Justu.

temu vprašanju pridružil stečaj tekstilne industrije Bloch, ki je imela svoje obrate še drugod po državi. Problem skušajo rešiti na vsedržavni ravni. Z razliko od drugih obratov je ta tržaška tovarna sodobno zasnovana ter bi se morda neodvisno od ostalih lahko našla primerna rešitev s prevzemom obrata s strani drugih družb. V preteklih tednih so bila v teku pogajanja za morebitni prevzem obrata s strani dveh slovenskih tekstilnih industrij. Zanimanje za tržaški obrat je pokazala tudi francoska družba BIC.

Do dramatičnega razpleta je prišlo prav za praznike tudi v obratu nekdanje tržaške pivovarne Dreher. Družba je odposlala odslovitvena pisma in pri tem navedla kot razlog dejstvo, da ni tržaška občinska uprava odobrila v dogovorjenem roku popravka k ureditvenemu načrtu. Dreher je pred časom zagotovila, da bo obdržala v službi nameščenecv pod pogojem, da občina spremeni urbanistično namembo področja, kjer je že 120 let tovarna piva. Z donosom gradnje stanovanjskih hiš bi tovarna zgradila na industrijskem področju živilsko industrijo. Varianta k ureditvenemu načrtu za javne usluge predvideva novo namembo. Tretjina zemljišča bo namenjena javnim uslugam, četrtna stanovanjske prostornine pa ljudskim stanovanjem. Odbor in občinski svet skušata odobriti ta del popravka pred celotno obravnavo variante, da bi zagotovila ogroženo zaposlitev Dreherjevimi nameščenecv.

V teh dneh pa so se razširile vesti, da bo konec meseca prenehala s proizvodnjo tovarna papirnatih izdelkov Nuova Lacedo v Sovodnjah. Sindikalna federacija in sovodenjska občina sta zahtevali sestanek z deželnimi predstavniki. Tovarno, ki je štela 300 zaposlenih, dobršno število teh je bilo iz slovenskih občin Sovodnje in Doberdob, so že bili zaprli lansko zimo. Pozneje je tovarno prevzel tudi s posredovanjem pristojnega deželnega odborništv nov lastnik, ki se je obvezal, da bo postopoma zaposlil nad sto delavcev. Izbir ni bilo veliko in ponudba je bila sprejeta. Še enkrat se je tako na žalost izkazalo, kam peljejo rešitve v sili in predvsem nezadostno načrtovanje za zagotovitev zaposlitvene ravni v deželi.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Carsten Krüger - Ludwig Volker

MAKS ŽVIŽGAČ

mladinska igra v dveh delih

V petek, 21. t.m. ob 11. uri in ob 15.30

v gledališču »F. Prešeren« v BOLJUNCU

S TRŽAŠKEGA**Razstava na Opčinah**

SPD TABOR - Opčine vas vabi v petek, 14. januarja ob 20. uri v Prosvetni dom na kulturno prireditev z odprtjem *Razstave petih*: Livio Grimalda, Marjan Kravos, Deziderij Švara, Franko Vecchiet, Franko Volk.

Umetniki bodo predstavili mape grafičnih listov, izdanih ob 30-letnici osvoboditve. Izkupek del je namenjen skladu za postavitev spomenika padlih iz IV. okraja (Škedenj, Sv. Ana, Kolonkovec).

O tej pomembni pobudi bo spregovoril Klavdij Palčič. Avtorji bodo poleg mape razstavili še svoja osebna dela. Kulturni spored bo popestril Aljoša Žerjal s predvajanjem kratkometražnega filma, ki prikazuje avtorje pri delu. Sledil bo nastop okteta »Majnica« iz Brega pod vodstvom umetniškega vodje Ignacija Ote.

Kulturni turizem

Jugoslovanski turisti prinašajo v Trst letno nad sto milijard lir dohodka. Lahke zaslužke je povzročil pravcato povodenj novih trgovskih obratov, ki so povečini povzročili padec poslovne kvalitete, tako da številni jugoslovanski kupci nakupujejo sedaj v Vidmu, Trevisu, Benetkah, Padovi in celo v Vicenzi. Vendar so tudi v Trstu še številne trgovine s kulturnim odnosom do kupcev. Prav te trgovine pa bi morali na neki način valorizirati in usmerjati slovenske kupce tja, kamor so dostojno in pošteno sprejeti. K tej problematiki, ki je zelo obsežna, pa se bomo še povrnili.

Tokrat bi se radi ustavili ob vprašanju, ki bi se na prvi pogled zdelo le obrobne značaja, v resnici pa je zelo pomembno za medsebojno spoznavanje in kulturno osveščanje. Ko smo pred leti spraševali turiste iz Slovenije, ki so nakupovali po Trstu, če vedo za slovensko manjšino, za slovenske kulturne ustanove ali tisk, smo dobivali porazne odgovore. Letos pa lahko rečemo, da med 50 slovenskimi nakupovalci, ni bilo niti enega, ki bi ne bil kolikor toliko dobro seznanjen z manjšinsko problematiko. Večina je celo vedela za Slovensko gledališče, Kulturni dom, Primorski dnevnik, mnogi so tudi že obiskali kako slovensko prireditev v Trstu. V tej nepopolni anketi nismo spraševali Primorcev.

Zdi se nam torej primerno, da bi čimprej prišlo do uresničitve kulturno - turistične akcije. Kaka turistična agencija bi morala v so-

10. REDNI OBČNI ZBOR NARODNE IN ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE V TRSTU bo v torek 18. januarja t.l. ob 18. uri v Gregorčičevi dvorani, ul. Geppa 9.

Upravni odbor vabi vse člane NŠK, da se občnega zbora polnoštevilno udeležijo.

delovanju z gledališčem in kvalitetnimi ter solidnimi trgovinami organizirati avtobusne izlete v Trst, pri katerih bi nakupe povezali tudi z obiskom gledališke predstave ali kake druge kulturne prireditve. Pobuda pa bi morala biti dvosmerna. Ljubljana je v večernih urah zelo slabo povezana s Trstom. Potni in hotelski stroški so se v zadnjih letih zelo dvignili. Prav bi bilo, da bi poskusili uvesti avtobusne izlete v Ljubljano, ki naj bi omogočili v večernih urah obisk gledaliških predstav ali opere s povratkom v Trst nekaj po polnoči.

Politični prizvok procesa proti Gradimiru Gradniku

Dne 27. januarja se bo moral pred okrajnim sodiščem v Krminu zagovarjati znani vinogradnik Gradimir Gradnik s Plešivega, sicer znani javni delavec in predsednik Slovenske skupnosti za Goriško. Obtožen je, da je na dan volitev 15. junija 1975 na volilnem sedežu v Krminu zagrešil prekršek, češ da je vabil volivce, naj glasujejo za Slovensko skupnost, po mnenju karabinjerskega podčastnika, ki je vložil prijavo, pa naj bi kršenje volilne discipline pomenila tudi nalepka Slovenske skupnosti na Gradnikovem avtomobilu v bližini volilnega sedeža.

Gotovo ni naključje, da je prišlo prav sedaj do procesa proti Gradimiru Gradniku, ki je bil pred kratkim izvoljen na čelo goriškega dela stranke Slovenske skupnosti, že dolgo pa stoji tudi v prvih vrstah krminskih Slovencev, ki so se začeli zavdati svojih narodnostnih pravic. V Krminu Slovenci sicer nimajo šole v materinem jeziku, imajo pa možnost pošiljanja svojih otrok na bližnje Plešivo, kjer deluje slovenska osnovna šola. Letos je na njej vpisanih 10 otrok, od katerih dva prihajata vsak dan iz Krmina. Že pred leti so na Plešivem ustanovili krožek briške mladine, ki ga vodi delavni domačin, gostilničar Jožko Sirk. Slovenci v krminski občini imajo tudi svoj pevski zbor »Krmín - Plešivo«, ki ga vodi Zdravko Klanjšček. Posluh za tamkajšnje Slovence je v zadnjih letih pokazala tudi goriška škofija, ko jim je omogočila redno slovensko bogoslužje na Subidi. Razgibanost krminskih Slovencev so dokazale tudi dosedanje slovenske kulturne prireditve v krminskem gledališču, ki so bile vsako leto dobro obiskane. Slovenci v krminski občini so poleg kulturne pokazali tudi politično prebujenost, saj so kmalu po ustanovitvi goriškega dela stranke Slovenske skupnosti ustanovili samostojno sekcijo v Krminu.

Vsa naštetá dejstva dokazujejo, da marsikomu ni všeč razgibanost krminskih Slovencev, ki so že v času Avstroogrske, še bolj pa v času fašizma in tudi po sedanjí vojni, bili izpostavljeni močnim raznarodovalnim pritiskom. Tega so se dobro zave-

dali že naši predniki, ki so pred prvo svetovno vojno ustanovili v Krminu slovensko šolo, ki jo je ustanovila Cirilmetodova družba, tudi po zadnji vojni je v Krminu nekaj let obstajala dokaj močna slovenska osnovna šola, vendar je zaradi prevelikega pritiska italijanskih šovinistov prenehala z delom. Nekaj časa je kazalo, da je slovenski element v krminski občini izgubljen, razvoj v zadnjih letih pa dokazuje nasprotno. Zato je političen prizvok procesa proti Gradimiru Gradniku, vidnemu predstavniku slovenske manjšine v tej občini in sloh na Goriškem, jasen. Pričakujemo, da bo to spoznala tudi sodna oblast in ravnala tako, kot je v skladu s pravičnimi težnjami krminskih Slovencev, ki si želijo nemoten obstoj in razvoj. V nasprotnem primeru ne bi bil sojen samo Gradimir Gradnik, temveč celotna slovenska narodnostna skupnost v krminski občini.

—0—

Novice z Goriškega

Prejšnji teden se je vrnil z uspešnega gostovanja v Parizu, kjer je nastopil med slovenskimi izseljenci, mešani pevski zbor iz Gorice, ki ga vodi Stanko Jericijo, sestavlja pa ga v glavnem mladi pevci iz mesta in okolice.

Deželni svetovalec dr. Drago Stoka je poslal posebno vprašanje predsedniku deželnega odbora v zvezi s slovensko farmacevtsko, ki ni dobila že obljubljenih služb v lekarni bolnišnice »Villa San Giusto« v Gorici. Omenjena farmacevtska je namreč na prošnji za sprejem jasno opredelila italijansko državljanstvo in slovensko narodnost, osrednja uprava v Milanu pa je prav zaradi navedbe slovenske narodnosti prošnjo za sprejem zavrnila.

Na Oslavju so se prejšnji četrtek za vedno poslovili od uglednega domačina, kmetijskega posestnika in zavednega Slovenca Jožefa Gravnerja. Svojcem izražamo ob njegovi smrti tudi naše sožalje.

Božična pesem na Mirenskem gradu

V nedeljo, 9. t.m., je bila na Mirenskem Gradu tradicionalna božičnica, ki je po številu nastopajočih zborov sedaj prvič zavzela večji obseg. Prireditve se je začela z mašo, pri kateri so peli združeni pevski zbori, nato je sledil koncert božičnih pesmi, na katerem so nastopili pevski zbori iz naslednjih krajev: Braniča, Bukovice, Bilj, Mirna, Šempetra, Vrtojbe, Vogrškega, Prvačine in Nove Gorice (Kapela). Vsak pevski zbor je zapel po dve pesmi dva pevska zbora (Šempeter in Vrtojba), ki sta nastopila tudi v moški postavi, pa izjemno tri.

Večina pevskih zborov je pokazala dobro pripravljenost, nekateri so se predstavili dokaj pomlajeni, kar je bilo ugodno presenečenje tega koncerta, ponekod pa bi si želeli osvežitve, tako kar zadeva izbiro repertoarja pa tudi vključitve novih pevcev. Razveseljivo je, da so

bili novejši skladatelji dobro zastopani, slišali smo tudi nekaj primerov modernejšega glasbenega izraza, ki ga sicer pogrešamo v slovenski nabožni glasbi. Res pa je tudi, da je pri tovrstnem petju treba upoštevati zmogljivosti posameznega pevskega zbora, saj si lahko le redki privoščijo tehnično in interpretativno težavnejše skladbe. Namen nedeljskega božičnega koncerta na Mirenskem Gradu ni bil tekmovalen, ampak omogočiti požrtvovalnim pevcem, ki nedeljo za nedeljo prepevajo na domačih korih, da pokažejo svoje sposobnosti tudi širšemu občinstvu. Tako zasnovana je letošnja božičnica pri številnih poslušavcih, med katerimi so nekateri prišli tudi z druge strani meje, zapustila ugoden vtis, zato je želeli, da bi se ta posrečena pobuda v prihodnjih letih še ponavljala in vsebinsko bogatila.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Disidentstvo - dober znak

Tako v Sovjetski zvezi kot na Poljskem in Češkoslovaškem — nekoliko manj tudi v Vzhodni Nemčiji — se je zadnji čas nenavadno visoko dvignil val političnega disidentstva.

Na Poljskem se je sprožil ta val z ustanovitvijo odbora intelektualcev za obrambo delavcev, ki so se pred nekaj meseci uprli podražitvi življenjskih stroškov in priredili stavke in demonstracije, zaradi katerih jih zdaj sodijo. Odbor intelektualcev, ki so se dvignili v njihovo zaščito pred sankcijami režima, je naletel na širok odmev v poljski javnosti in v tujini, tako da je postalo to hudo nadležno režimu, ki se je sam znašel v vlogi moralnega obtoženca. Reagira seveda po svoje, vendar pa ne okrutno: disidente in zlasti člane omenjenega odbora šikanira in v torek so takojmenovani »neznanci« obmetavali z žlapertki deset intelektualcev, med njimi dva člana odbora za obrambo obtoženih delavcev, ko so prišli na sodišče v Radomu, da bi prisostvovali sodni obravnavi proti delavcem. Obmetavanje z žlapertki in prerivanje na sodišču je trajalo nekaj ur, preden se je pojavila policija, ki ima sedež v isti palači. Hrabri metavci gnilih jajc so jo seveda lahko nemoteno popihali.

Na Češkoslovaškem pa je skupina skoraj 300 intelektualcev, pa tudi drugih ljudi — gibanje pa se še širi — podpisala takojmenovano »Listino 77« proti režimskemu zatiranju državljanov svoboščin in pravic. Zaradi tega zdaj policija zaslišuje podpisnike in jih je začasno tudi aretirala — vsaj najbolj vidne — pa spet izpustila, med njimi znanega dramatika Pavla Kohouta in njegovo ženo, pri čemer je prišlo tudi do razburljivih prizorov. Med aretiranimi in zaslišanimi so tudi scenarist Václav Havel, katoliški filozof in sociolog Jan Patočka, pisatelj Ludvík Valulík, zgodovinar Karel Bartošek, bivši rektor partijske visoke šole Milan Hübl, ki je bil že obsojen na šest in pol leta ječe, bivši predsednik Nacionalne fronte František Kriegel, univerzitetni profesor in bivši tajnik centralnega komiteja češke komunistične partije Zdeněk Mlynář, Jiri Müller, bivši voditelj študentovskega gibanja, ki je bil svoj čas že obsojen na pet in pol leta ječe, nekdanja člana centralnega komiteja partije Václav Slavík in Bohumil Simon in mnogi drugi manj znani. Vse te je zadnje dni policija polovila in jih zaslišala, nato pa izpustila, a mnoge spet povabila na zaslišanje, tako tudi Kohoutka. Ta prvič policiji ni hotel odpreti, drugič pa se je uprl, ko so ga ustavili na cesti, ko je ravno peljal ženo, ki je dobila pri prvem upiranju policijsko brco v nogo, z avtom v bolnišnico.

Disidentstvo izobražencev, zlasti pisateljev in znanstvenikov postaja vse bolj nadležen problem tudi za sovjetsko vlado, ne samo zaradi tistih, ki so vzbudili svoj čas mednarodno pozornost in ki se jih je režim odkrižal s tem, da jih je odrinil v tujino, kot npr. Solženicina, Sinjavskega, Pljuša, Bukovskega itd., ampak tudi zaradi tistih,

številnejših in doslej manj znanih, ki so ostali doma. V raznih mestih, od Leningrada do Kijeva in raznih manjših središč se pojavljajo vedno nova žarišča takega intelektualnega protestništva proti nasilju režima in zavzemanja za človeške pravice in državljanske svoboščine. Javlja pa se v tesni zvezi s tem gibanjem tudi porast nacionalne zavesti in odpora proti politiki porusenja, kot npr. v Ukrajini, v baltskih republikah itd. Nič ne pomaga obsojati »buržuskega nacionalizma« in grmenje proti njemu, saj gre za življenjske interese narodov, ki morajo v prisilni pasivnosti prenašati hegemonijo velikorustva, ki vsiljuje svoj jezik, pisavo in oblast vsemu prebivstvu, vsem narodom Sovjetske zveze in si lasti pravico do naseljevanja njihovih nacionalnih teritorijev, tako da so ponekod priseljeni Rusi že v večini nasproti domačemu prebivstvu, kot npr. v nekaterih srednjeazijskih deželah in v baltskih mestih. Nastala je celo posebna velikoruska in seveda režimska teorija o zlitju sovjetskih narodov v en sam takojmenovani »sovjetski narod«, ki pa naj bi imel seveda poteze ruskega naroda, njegov jezik naj bi bil splošni občevelni jezik in jezik višje izo-

brazbe, središče tega naroda pa bi bila Moskva.

Taka teorija in praksa porajata odpor ne le v prizadetih narodih oziroma pri njihovih najbolj zavednih plasteh, zlasti pri izobražencih, ampak tudi med najbolj poštenimi in pogumnimi ruskimi izobraženci, ki se čutijo odgovorne za odnos svojega naroda nasproti drugim narodom Sovjetske zveze. To pa poleg njihovega zavzemanja za splošne človeške in državljanske pravice nujno vodi v konflikt s sovjetsko oziroma velikorusko oblastjo.

Paradoks pa je v tem, da ravno ta val disidentstva in te vesti o pritisku oblasti na disidente dokazujejo, da so razmere na Češkoslovaškem, Poljskem in tudi v Sovjetski zvezi vendarle in kljub vsemu že dosegle raven neke, čeprav še minimalne liberalizacije. Pod Stalinom ali Gottwaldom in Novotnyjem ni bilo ne oporečnosti ne disidentstva. Tedaj taki pojavi protestništva kratkomalo niso bili mogoči oziroma so bili smrtno nevarni. Danes grozi disidentom in oporečnikom kvečjemu policijsko zaslišanje ali nekaj let konfinacije. Zato si disidenti tudi več upajo in disidentstvo se širi. Zato bi lahko, v skladu s paradoksom, ki smo ga omenili, rekli, da čim več je hrupa z disidentstvom in protestiranjem v kaki vzhodni državi, tem boljši znak je to za tisto državo in tem boljše spricevalo tudi za njene oblasti. Slabo je tam, kjer ni disidentstva, kjer zgleda vse enotno in kjer vlada molk iz strahu.

Decembrska številka »Mladike«

Decembrska številka Mladike se začne s kratkim božičnim uvodnikom.

Božiču je posvečenih še več drugih člankov in tudi pesmi. Tako je prispeval znani slovenski pesnik Vladimir Kos, ki živi v Tokiu, pesem »Malo prej, malo pred Božičem«, Milena Merlak pa pesem »Nocoj je Sveti večer«, medtem ko je motiv druge njene pesmi silvestrovanje. Pesem ima naslov »Veselo slovo«. V rubriki »Za sodobne žene in dekleta« najdemo članek »Moj Božič«, ki ga je podpisala Nada in kjer je opisano božično razpoloženje z nekoliko trpkimi besedami: »Zdi se mi, da me božično vzdušje danes... ne prevzame v tolikšni meri kot nekoč. Da občutim čar te izredne noči, sem prisiljena v mislih spet postati otrok... Ljubila sem Jezuščka v jasliah, njegovo Mater, očeta, pastirje in ovce, ljubila sem Boga, svoje starše, svojega brata, staro mamo, domače živali učiteljice, reveže. Ljubila sem z nedolžnostjo otrok. Zaspala sem srečna v najlepših sanjah. In danes? Nocoj? Nisem se odtujila, a da najdem pravo vero, da dojamem smisel dobrote in ljubezni, smisel božičnega praznika, privlačnost in moč božičnih običajev, sem prisiljena gledati v oči svojih otrok. Trudna sem nocoj, ves dan sem delala, pripravili smo jaslice, drevo, očistila sem stanovanje, nakupovala, kuhala, spekla potico, pripravila možu in otrokom obleko, skrbela za božična darila. Zdaj sedim v kuhinji, gledam skozi okno in se sprašujem, če je prav, da temu prazniku dajemo tolikšno važnost. Tako mislim, čez nekaj trenutkov pa, ko se bodo sinovi in mož... prikazali na vratih in dejali »Mama, nisi še pripravljena? Gremo, pozno je že!«, takrat me bo prevzelo in bom lahka, kot da bi ves trud šel iz mene...«.

Ta številka »Mladike« prinaša vrsto tehtnih člankov in drugih prispevkov o aktualnih problemih, tako pogovor z deželnim svetovalcem Dragom Štokom o potresnem področju v Furlaniji s posebnim ozirom na slovensko prebivalstvo, članek o industrijski prosti coni na Krasu pod naslovom »Industrijska prosta cona in mi«, podpisan samo s črko P, Ivo Jevnikar pa je začel objavljati razpravo o manjšinski problematiki »Drobcji iz manjšinskega sveta«. Razprava, v kateri obravnava mnogo problemov, se bo nadaljevala. Martin Jevnikar predstavlja ameriški slovenski verski mesečnik »Ave Maria«, ki ga izdajajo frančiškani in izhaja že 68. leto. Zanimiva je anketa o radiu Trst A, po reformi.

Kar zadeva leposlovje in druge literarne prispevke, naj omenimo novelo »Pričakovanje«, ki jo je napisal Igor Benčina, prikazuje razočaranje dekleta, ki ne pričaka pričakovanega obiska na božični večer. Motiv žal ni preveč izviren. Prijetno je brati intervju s pesnico Mileno Merlak, Alojz Rebula pa je pod naslovom »Italijanski dan« v obliki lista iz dnevnika komentiral oziroma opisal obisk nekega italijanskega časnika pri sebi in kulturni večer v Donizetti-jevi ulici, na katerem je nastopil pisatelj Fulvio Tomizza, ki je prevedel in priredil »Martina Kacurja« za italijanski oder v Trstu. Naj še omenimo pesem Ljubke Šorli »Teče Soča« in rubriko ocen, poleg običajnih ostalih rubrik, ter na »Zimzelene luči«, ki jo je izdala Mladika. Gre za zbirko z religiozno vsebino.

—o—

V Sloveniji sta se dogodili zadnje dni dve hudi nesreči. Na Zelenici je snežni plaz zasul skupino mladih, pri čemer je bilo šest mrtvih, v velenjskem rudniku lignita pa je eksplozija jamskega plina ubila štiri rudarje.

Sodobno kmetijstvo

Ne samo pri nas, tudi v sosednji Jugoslaviji poslujejo rejci krav mlekaric v glavnem z izgubami. To velja tako za rejce v družbenem sektorju kot tudi za kmete. V Sloveniji je samo en družbeni obrat, tisti v Poljčah pri Bledu (člani zadružnega hleva v Praprotnu so ga imeli priliko videti), ki ne posluje z izgubo. V Poljčah imajo nekaj več kot 200 krav, s povprečno mlečnostjo 6565 litrov na kravo, kar predstavlja ne samo slovenski, ampak tudi jugoslovanski rekord in kar je mlečnost, ki bi se častno odrezala tudi v najbolj razvitih živinorejskih državah. Kmetijska zadruga Žalec, ki ima 988 krav, s povprečno mlečnostjo 5103 litrov mleka na kravo, pa ima primanjkljaj na tem področju, pa čeprav je mlečnost na farmi za 400 litrov nad slovenskim povprečjem (seveda na družbenem sektorju). Njihova izguba na liter znaša kar 106 starih din.

Izgube kljub izboljšanju pridelovanja

V kmetijski zadrugi Žalec so močno zavahali rokave, da bi se izognili izgubam, kar pa se jim ni posrečilo. Zboljšali so organizacijo dela, zboljšali so in tudi povečali pridelovanje krme, pospešili so tudi prizadevanja po izboljšanju črede (s selekcijo). Produktivnost dela so od leta 1965 povečali za 120,3 odst. Delavec, ki je leta 1965 namolzel 44.196 litrov mleka, je lani dosegel že 103.275 litrov. Močno se je izboljšala letos kakovost črede (2,66 milijona litrov mleka pred desetimi leti, 4,97 milijona litrov lani) ob skoraj istem številu krav. Mlečnost le teh se je od 2893 litrov dvignila na omenjenih 5103 litrov, kar vse zgovorno pričča o njihovih prizadevanjih. Izboljšali so

Izgube z mlekom tudi v Jugoslaviji

tudi kakovost pridelane krme. Na ta način se lahko zmanjšali delež kupljenih močnih krmil. Razen tega so močno popravili plodnost krav, največ po zaslugi lastne strokovne veterinarske službe (90 odst. plodnost!). Kljub temu jih stane liter mleka iz leta v leto več.

Glavni vzrok izgub višje cene umetnih gnojil, močnih krmil, strojev

Če pogledamo na drugi strani, za koliko so v istem razdobju narasle cene umetnih gnojil, močnih gnojil, strojev, delovne sile, potem ni težko ugotoviti, kje so glavni vzroki za izgube na mlečnem sektorju živinorejske proizvodnje. Tu so še podražitve vode, električnega toka, zdravil, raznih storitev (živinozdravnik itd.), osebni dohodki itd. To so dejstva, mimo katerih ne more noben še tako strog gospodarstvenik, razen če želi odpraviti celo vejo gospodarske dejavnosti zaradi njene domnevne nerentabilnosti. Toda to bi bilo bržkone zgrešeno, če pomislimo na pomen živinoreje v narodnem gospodarstvu, poseljenost podeželja, nego krajine itd. Doseči take rezultate kot v Poljčah pa pomeni več javnih naložb za modernizacijo hlevov, več javnega denarja za selekcijo. Poleg tega je znano, da je cena mleka politična cena, od širše socialne skupnosti določena cena.

Povišanje odkupne cene mleka

Številke in dejstva kažejo, da za zdaj ni drugega izhoda, kot povečati odkupno ceno mleka. Slednje med drugim niso spremenili v Jugoslaviji že dve leti (koliko pa so medtem poskočile cene strojev, umetnih gnojil!) Zdi se, da bodo na predlog komisije za mlekarstvo povečali odkupno ceno mleka od 78 starih din na 106 starih din na tolaščino enoto, torej za skoro 40 odst. S tako popravljenimi odkupnimi cenami pa rejci računajo, da bodo vsaj začasno izplačali iz izgub in da bo postala reja krav donosna. Upati je, da bodo na ta način hlevi spet polni, tudi na družbenem področju, ki so jih zaradi nedonositosti močno izpraznili.

— o —

ODPRTJE DEŽELNE GALERIJE V GRADIŠKI

V Gradiški bodo odprli 15. t. m. deželno galerijo sodobne umetnosti, ki bo nameščena v prenovljeni palači Torriani. Velik del drugega nadstropja palače je prihranjen slikam Lojze Spacapana (Spazzapana), ki je bil rojen v Gradiški. Advokat Eugenio Giletti iz Turina je daroval galeriji 57 Spacapanovih slik in dokumentacijo o njem. Galerija bo hranila tudi dela drugih umetnikov iz naše dežele, med njimi Spacalova in Mušičeva.

— o —

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom
Anonimo Veneziano
BENEČANKA
(La Venexiana)
Prvič v slovenščini
V petek, 21 t.m. ob 20.30 - Abonma red A
premierski

PREJELI SMO:

SEZNAM KMETIJSKIH PODJETNIKOV

Od 15. januarja 1977 dalje bo poklicni seznam kmetijskih podjetnikov stvarnost tudi v tržaški pokrajini.

15. januarja bo objavljen odlok komisarja, ki ga je imenoval predsednik deželnega odbora in s katerim so postali dejansko izvršni deželni zakon št. 10 z dne 4.4.1972 kot tudi naslednje spremembe tega zakona, katerega določila se tičejo ustanovitve seznamov vseh tistih, ki imajo pravico do naslova kmetijskega podjetnika.

Pomembnost in smotri seznama, o katerih se je tako dolgo razpravljalo in ki so jih obdelovalci vztrajno zagovarjali in za doseglo katerih je Zveza neposrednih obdelovalcev vodila sama sindikalni boj, ki je že prešel v zgodovino te kategorije, so takšni, toliko jih je in tako so znani, da menimo, da ni potrebno o njih ponovno spregovoriti. Izjavljajo le, da pomeni seznam dokončno uveljavitev kmetijskega poklica ter da predstavlja dejanje pravičnosti, pravne gotovosti in jasnosti, na katerega so kmetovalci že ves čas čakali. A prav zato predstavlja tudi dejanje izbora in jamstva, da bodo samo kmetije imele dostop do ugodnosti, ki jih predvidevajo deželni upravni ukrepi, katerih namen je izboljšanje kmetijskih podjetij. Obrčamo se zato na vse obdelovalce, ki so izpolnili 18 let, na voditelje kmečkih gospodarstev in na družinske sodelavce, v prvi vrsti na mlade ljudi in na ženske in jih opozarjamo, naj pohiti in predložijo prošnjo za vpis ter naj ne čakajo na zadnji trenutek šestdesetdnevnega roka za zadevno predložitev, ki poteče 16. marca 1976.

Za hitrejšo izvedbo vsega opozarjamo kmete, naj se javijo v uradih Zveze neposrednih obdelovalcev v Trstu ulica Roma 20 s kolkom 1500 lir in zdravniško knjižnico C.D.4, kjer vam bodo nudili vso potrebno brezplačno pomoč.

NAJMANJŠA MEJA DNEVNE PLAČE ZA IZRAČUNANJE ODSKODNINE ZA ZAČASNO NESPOSOBNOST ZA DELO

Glavno ravnateljstvo zavoda INAIL je z okrožnico št. 69 z dne 6.10.1976 seznanilo obrobne sedeže, da je ministrstvo za delo in socialno skrbstvo prišlo do sklepa, da mora najmanjša meja dnevne plače, ki je bila s 1. januarjem 1974 določena na 1.500 lir in s 1. julijem dvignjena na 2.500 lir, veljati ne le, kar zadeva določitev višine socialno zavarovanih prispevkov, ampak tudi pri izračunanju odškodnine za začasno nesposobnost za delo.

Potemtakem bodo morale biti ekonomske dajatve, ki pritečejo prizadetim po obeh zgoraj navedenih datumih, zvišane, vendar le, v kolikor se te dajatve tičejo odškodnine za začasno nesposobnost za delo. Izključiti pa je treba to zvišanje pri rentah za trajno nesposobnost za delo ter pri rentah v korist preživelih, za katere so bili 1. januarja 1974 kot tudi 1. julija 1975 že v veljavi višji letni minimalni zneski.

Za obsežnejša pojasnila se lahko prizadeti obrnejo na Patronat E.P.A.C.A. v TRSTU ul. Roma 20, kjer bodo dobili vso potrebno pomoč v celoti in brezplačno.

— o —

Po najnovejših odkritjih v pariških klinikah telesna ljubezen ne škodi bolnim na srcu, prej jim koristi. Doslej je veljalo drugačno mnenje.

Prejeli smo

»Slovenski delovni ljudje v Italiji« negativno ocenjujejo izjave italijanskega ministra za šolstvo glede slovenskega strokovnega zavoda in slovenskih šolskih organov. Take izjave prav gotovo niso v čast ne ministru ne italijanski vladi, ki si je prevzela na mednarodni ravni obveznosti glede globalne zaščite slovenske narodne skupnosti v Italiji. Ker pa smo Slovenci tudi sestavni del krajevnega gospodarskega tkiva, izražajo SDL v Italiji svoje nasprotovanje dosedanjim politiki zavlačevanja ter zahtevajo jasne politične obveznosti za gospodarski vzpon Trsta s tem, da se uporabi tistih 300 milijard lir, namenjenih industrijski prosti coni na Krašu, v korist potenciranja obstoječih operativnih struktur in za preusmeritev vseh tistih podjetij, ki se nahajajo v tržaški industrijski coni in ki so bila prisiljena zapreti zaradi notranje in tuje konkurence.

SDL v Italiji zahtevajo za te kraje od rimske vlade dobro voljo ter resnost. Prav zaradi tega Slovenski delovni ljudje v Italiji opozarjajo javnost na vsa nerešena vprašanja ter zahtevajo od vseh italijanskih strank, naj enkrat za vselej izglasujejo globalni zakon o zaščiti slovenske narodne skupnosti v Italiji ter rešijo gospodarski vozal naših krajev.

Slovenski delovni ljudje v Italiji

Kaj bo s človeško vrsto čez, denimo, sto let? Bodo še obstajali in uspevali Slovenci (in še posebej njihov najodpornější poganjek, tržaški Slovenci)? Za manipuliranje *sedanjosti* se dnevno trudijo časniki; zgodovinske knjige so prevzele skrb za potvarjanje *preteklosti*; z *bodočnostjo* se s pičlimi uspehi in jalovimi napori ukvarja trop nepoklicanih (a žal plačanih) vidcev in prerokov. Ker naš brezglavi vek venomer in vseprek vprašuje: »Kaj bo jutri, čez leto, čez sto let?«

Zagrešimo še mi ta, zaradi vseobče razširjenosti že mali greh in se vprašajmo, kakšen šah bodo igrali leta 2080! Brez strahu, da bi nas kdorkoli postavil na laž, trdimo: če bodo naslednji trije rodovi, namesto da delajo revolucijo, raje zrevolucionirali delo, bi morala v šahu globina še bolj prevladati nad rutino, kritičnost in bistvo, vse to pa je bogato zastopano v študijah. Zaključek: vele mojstrske partije bodo bolj kot današnje podobne študijam.

Ta misel se nam je porodila ob končnici, ki sledi (Libjurkin, 1934). Res so zlasti njene zadnje poteze take, da bi jih dandanašnji še vele mojster težko videl med turnirsko igro.

BELI: Kd6, Th3, b4

ČRNI: Ka8, Sa6, Sf8, b6

Beli na potezi zmaga.

Zajetje sovražne figure z 1.Th8 Sb4; 2.Tf8; + ne zadošča za zmago, ker odleti beli kmet. Treba ga je torej rešiti.

1. b5 Sb8

Z namenom, da reši oba skakača. Po 1... Sb4 ali 1... Sc5 bi črni enega brez kompenzacije izgubil.

2. Th8 Sfd7

Še bolj zanič je 2... Sbd7, 3.Kc7 Ka7, 4.Th1 in 5.Ta1+ z matom.

3.Kc7 Ka7

Nastal je položaj, ko bi se marsikdo v koži belega sprizajnil z remijem. Ne zadovoljuje:

A) 4.Th1 Sc5, 5.Ta1+ Sba6, 6.ba6; kjer mora črni samo paziti, da ne plane takoj na belega kmeta. Nič ne da tudi:

B) 4.Td8 Sc5, 5.Tb8: Se6+, 6.Kc8 Sc5 in be-la trdnjava ne more ven. Mogoče bi zmagala

C) 4.Th7, toda igrani način je najučinkovitejši: 4.Te8

Če sedaj 4... Sc5, 5.Te7 Sa4, 6.Kc8+ Ka8, 7.Tb7 in črni je »fuč«. Toda še ima obrambo, ki bi zalegla proti marsikomu, skoraj proti vsem:

4... Sf6!! , 5.Tb8: Se8+!!

Kaj sedaj?

D) 6.Te8?? pat;

E) 6. Kc8?? Sd6+ itd. ad infinitum;

F) 6. Kd8?? , 7.Tc8 Sb5!! (in ne 7...Sc8:?? , ker pade črni kmet);

K sreči je še odgovor:

6.Kd7!!

Črni ne sme vzeti, ker bi po zamenjavi obeh figur padel črni kmet. Toda:

6...Se7!!

Kako se sedaj izogniti patu (po 7.Kc7:??), rešiti kmeta in trdnjavo?

7.Ta8+!!! Sa8; 8.Kc8 Sc7 (edina!) , 9.Kc7: in beli zmaga, ker si izvojuje kmeta.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

Pogled v zgodovino zračnega vohunstva

Pogled v zgodovino zračnega vohunstva

Maja 1960 je bilo nad ozemljem Sovjetske zveze sestreljeno ameriško vohunsko letalo. To je bil resen mednarodni incident in iz njega je Hruščov potegnil maksimalno korist. Dejansko so Rusi že od leta 1956 vedeli, da Američani sistematično kršijo njihov zračni prostor. Bili pa so tehnično nemočni nad višino 21 tisoč metrov, ki so jo letala U-2 dosegala, in so molčali, da jim ne bi bilo treba priznati te nemoči. To je šlo čudovito v račun Američanom in tako so z oporišč v Turčiji in Iranu redno vzletavala fotografska letala in se usmerjala nad ozemlje SZ. Zgodilo se je seveda neizbežno: Američane je občutek neranljivosti uspal v usodno brezskrbnost, Ruse pa ponižanje spodbudilo, da so razvili raketo, s katero so zbili najmodernejšo ameriško izvidniško letalo. Zgodba pilota, Francis Garya Powersa, ki bi bil moral po pričakovanjih organizacije CIA zdrobiti ciankalijevo kapsulo, a je raje ostal pri življenju in padel v rusko ujetništvo, je preveč znana, da bi o njej pisali. Afero omenjamo, ker ima mimo svojih političnih in človeških zapletljavost še aspekte, ki po našem mnenju niso bili deležni tiste publicitete, ki bi jo sicer po svoji pomembnosti zaslužili.

Sestrelitev letala U-2 je nedvomno pomenila precejšen »embarrassment«, tj. zadrego, za ameriško diplomacijo in veliko mednarodno propagandno zmago za SZ; istočasno pa je ta dogodek zapečatil smrt strateškega letalskega izvidništva, ki je tedaj doseglo svoj tehnični višek in rojstvo nove, tehnično in vojaško popolnejše zvrsti: satelitskega vohunstva. In dejansko odtlej niso več uporabljali letal U-2, z edino večjo izjemo šestdnevne arabsko-izraelske vojne, ko naj bi bili podatki, ki so jih letala zbrala, Izraelcem izredno hasnili. Ko se je Powersov U-2 podal na usodno srečanje s sovjetsko raketo, je bil ta model na višku tehnološke piramide: nobeno izvidniško letalo pred njim ni letelo tako daleč (del poleta je opravilo kot jadralno letalo), nobeno ni letelo tako visoko in bilo zato tako varno, nobeno ni letelo tako hitro. Sami presežniki torej, da o dognanosti fotografske opreme sploh molčimo. Bilo je pač zadnji člen v dolgi razvojni vrsti. Prav zato bi morda kazalo nekoliko pošariti v zgodovino te posebne vojaške panoge. Zgodba je po svojem bistvu in po igravcih, ki v njej nastopajo, kaj sočna in bilo bi res škoda, ko bi ne navedli vsaj nekaj epizod; škoda tudi zato, ker se da iz nje izluščiti marsikak podatek o delovanju in zmogljivostih špionaže iz zraka, saj so vojaške oblasti, razumljivo, precej skope s tovrstnimi pojasnili.

Pa si oglejmo rojstni list modernega letalskega izvidništva!

Čas: burna leta drugega svetovnega spopada.

Kraj: britansko otočje.

Po starših iz obzirnosti raje ne bomo spreševali. Vsekakor zelo »mednarodni«: veliko britanskega pragmatizma, nekaj racionalnega francoskega esprija, kopica neizčrpnih ameriških sredstev, pa ščepec švicarske preciznosti, bo morda še najboljša oznaka za potpuri tega očetovstva. »Zgodovina dosežkov in razvoja dvojčkov: fotografskega izvidništva in fotograf-

ske interpretacije, je zame ena najbolj privlačnih plati zadnje vojske; zgodba britanske genijalnosti na višku; genijalnosti, ki zna zlititi v popolno ekipo široko raznolikost visoko individualističnih posameznikov. To je zgodba fantazije, predanosti, poguma, ki je dala nepreračunljiv doprinos zavezniški stvari. Tako lord Tedder, maršal RAF (britanskega vojnega letalstva).

Te navdušene besede seveda še ne pomenijo, da pred letom 1939 in drugod po Evropi in svetu ni bilo letalskega izvidništva. Posluževalo se ga je na primer topništvo še izza časa zračnih balonov; in v »veliki« vojni, ko se je komaj začela epopeja vojnega letalstva, so glavni štabi vseh vojskujočih se sil prav kmalu spoznali koristnost informacij iz zraka o premikih čet in razmestitvi utrd in oborožitve. Tako skoro ni bilo samostojne državne tvorbe, ki ne bi prišla na prag druge svetovne vojne s posebnim letalskim fotografskim oddelkom. Toda za vse je bil značilen dokaj zgrešen in neproduktiven pristop, neko skoro očitno omalovaževanje zadnjega prišleka na polju vojaške umetnosti. Za izvidništvo so odmerjali najpočasnejša, za boj neprimerna letala. Imela so prekratek akcijski radij in bila so povrh vsega še obremenjena z oborožitvijo. Že prvi dnevi svetovnega konflikta so razkrinkali to hudo zmoto v vsej njeni mrki krutosti: umrljivost tovrstnih pilotov je zdaleč presegla številke iz ostalih branš. Kot bi to ne zadostovalo, so bile fotografske kamere skrajno nezanesljive. Največkrat so zaradi višine zamrzile, ali pa se je objekt vsaj orosil in tako se je po bridki ironiji dogajalo, da je bil s krvavo muko in za ceno smrtne nevarnosti pridobljeni posnetek popolnoma neuporaben. In če se je tudi posrečil in ga je uspelo pilotu srečno, pa čeprav s preluknjanimi krili pripeljati domov, ga po večini niso znali uporabiti. Večina vojsk ni predvidevala nobene specializacije za tolmačenje slik; kako se je to maščevalo na primer Nemcem, bomo lahko videli ob koncu tega pregleda.

Velika Britanija v tem ni bila izjema. Uradno je bilo fotografsko izvidništvo, ali »Photographic Intelligence« kot so ga tam imenovali, poverjeno težkim bombnikom Blenheim, ki so že takoj na začetku sovražnosti doživeli hude izgube. A vzporedno z uradnim in prav iz njegovih neuspehov se je tedaj že rojevalo, sicer nekako v ilegali, novo izvidništvo v znamenju integracije raznih tehnologij in znanosti. Prav trdni prepričanosti in trmasti odločenosti posameznikov, ki so to omogočili največkrat z lastnim tveganjem in pogosto v senci uradne cenzure, se ima Velika Britanija zahvaliti, da je že v prvih vojnih letih prišla do nove znanosti, ki jo je potem posredovala zaveznikom, predvsem pa Američanom.

Nekaj teh ljudi in dosežkov zračne obveščevalne službe, kot bi lahko poimenovali novo znanost, bomo opisali v prihodnjih nadaljevanjih.

S. M.

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKEH IZOBRAŽENCEV
Donizettijeva ulica št. 3 — Trst
vabi na predavanje dr. Karla Bajca
»REŠENE IN NEREŠENE
UGANKE MATEMATIKE«
v ponedeljek, 17. januarja 1977, ob 20.15